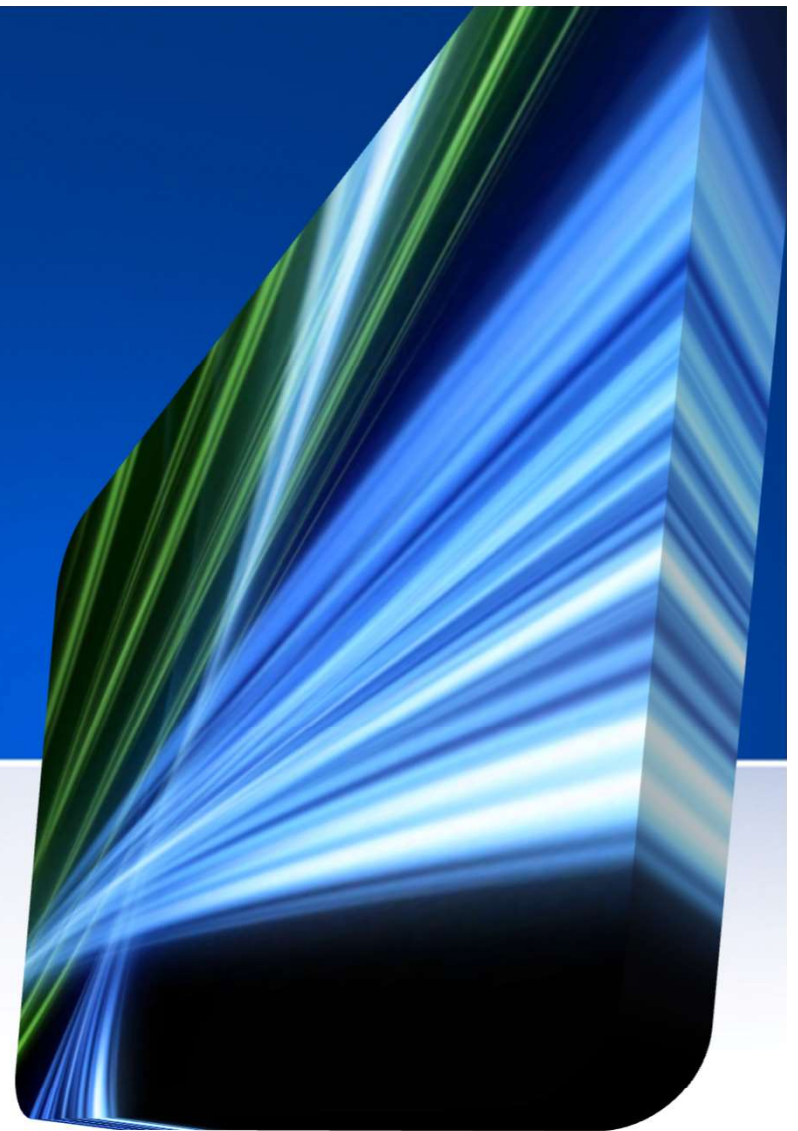

Šíření signálu

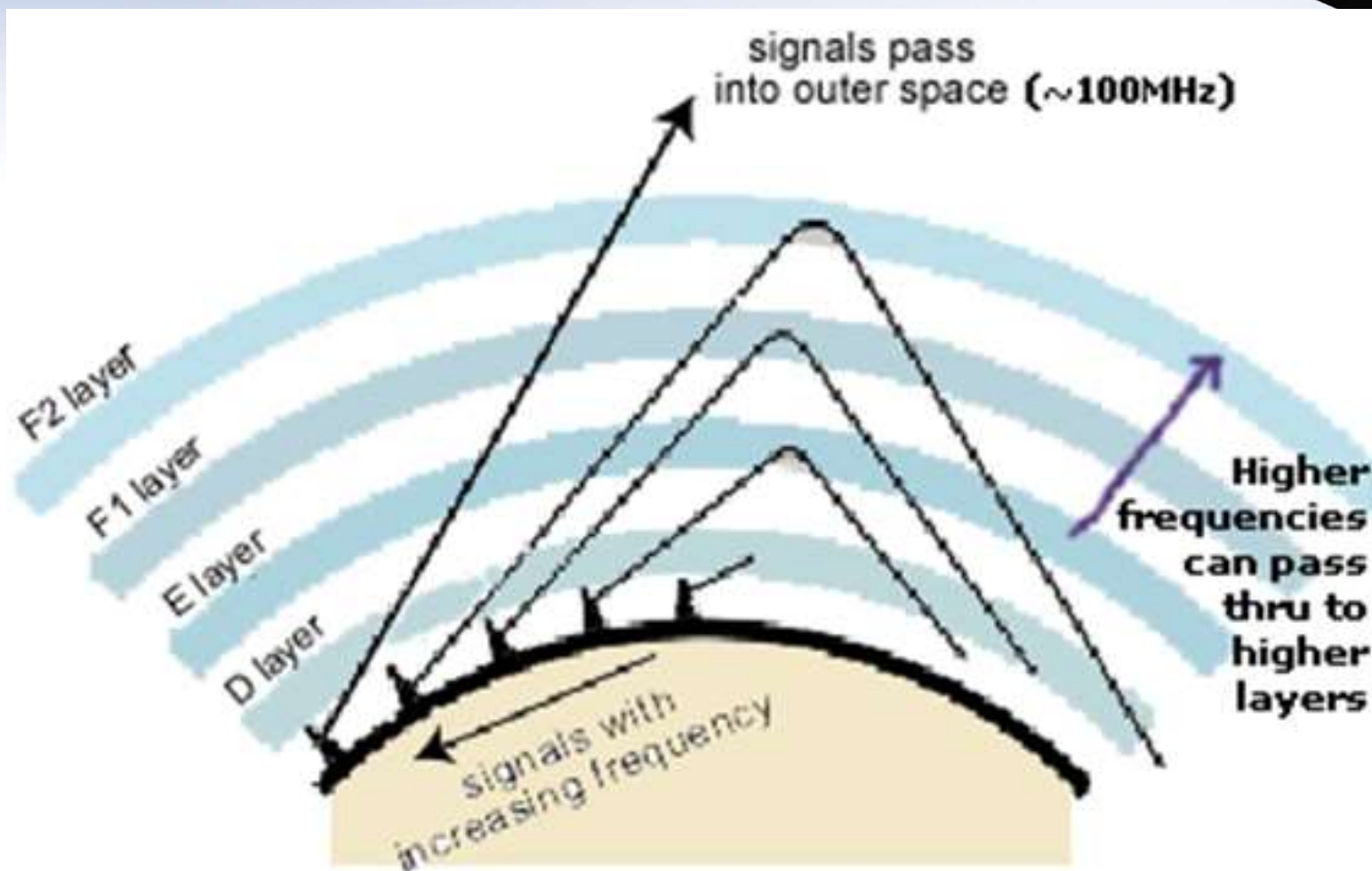
Doc. Dr. Ing. Pavel Kovář

- Ionosférická refrakce
- Troposférické zpoždění
- Mnohocestné šíření

Ionosférická refrakce

Ionosférická refrakce

Disperze

- Rychlost šíření signálu v ionosféře není konstantní
- Způsobeno nehomogenitou ionosféry

Index lomu

$$n = \frac{c}{v}$$

Ionosférická refrakce

Fermantův princip

Podle Snellova zákona dochází v ionosféře k zakřivení paprsku tak, aby jeho uražená časová dráha byla nejmenší možná

Zakřivení dráhy GNSS signálů je zanedbatelné

$$\tau = \frac{1}{c} \int_S^R n(l) dl$$

l	dráha
R	přijímač
S	vysílač

Ionosférická refrakce

Nárůst zpoždění proti vakuu

$$\Delta\tau = \frac{1}{c} \int_S^R (n(l) - 1) dl$$

Fázová rychlost

Monochromatická vlna

$$s(x, t) = s_0 \cos(\omega t - kx + \varphi_0)$$

Fáze je konstantní pro $\omega t = kx$

$$x = \frac{\omega}{k} t = v_p t$$

$v_p = \omega/k$ fázová rychlost

$$s(x, t) = s_0 \cos\left(\omega \left(t - \frac{x}{v_p}\right) + \varphi_0\right)$$

Ionosférická refrakce

Grupová rychlost

DSB SC modulovaný signál, $\omega_m \ll \omega_c$

$$s(t) = \cos(\omega_m t) \cos(\omega_c t)$$

$$s(t) = \frac{1}{2} (\cos((\omega_c + \omega_m)t) + \cos((\omega_c - \omega_m)t))$$

$$s(t, x) = \frac{1}{2} (\cos((\omega_c + \omega_m)t - (k + \Delta k)x) + \cos((\omega_c - \omega_m)t - (k - \Delta k)x))$$

$(k + \Delta k)$ vlnové číslo na kmitočtu $(\omega_c + \omega_m)$ a $(k - \Delta k)$ na $(\omega_c - \omega_m)$

$$\begin{aligned} s(t, x) &= \cos(\omega_m t - \Delta k x) \cos(\omega_c t - k x) = \\ &= \cos \omega_m \left(t - \frac{\Delta k}{\omega_m} x \right) \cos \omega_c \left(t - \frac{k}{\omega_c} x \right) \end{aligned}$$

Ionosférická refrakce

$$s(t, x) = \cos \omega_m \left(t - \frac{dk}{d\omega} x \right) \cos \omega_c \left(t - \frac{k}{\omega_c} x \right)$$

Grupová rychlost (rychlost šíření modulační obálky)

$$v_g = \frac{d\omega}{dk}$$

Disperze prostředí $v_g < v_\rho$

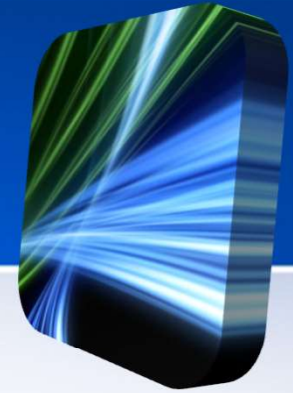
Fázový a grupový index lomu

$$n_\rho = \frac{c}{v_\rho}; \quad n_g = \frac{c}{v_g}$$

$$n_g = n_\rho + f \frac{dn_\rho}{df}$$

Ionosférické zpoždění

Hustota elektronů $n_e(l)$

TEC (total electron content) jako počet volných elektronů v cestě připadající na 1 m²

$$TEC = \frac{1}{c} \int_S^R n_e(l) dl$$

Fázový index lomu

$$n_p \approx 1 - \frac{40,3 \cdot n_e}{f^2}$$

Typická hodnota pro 1,5 GHz $n_p \approx 0,99998$

Ionosférické zpoždění

Fázové zpoždění

$$\Delta\tau_p = \int_S^R \frac{dl}{v_p} - \int_S^R \frac{dl}{c} = \frac{1}{c} \int_S^R (n_p(l) - 1) dl =$$
$$-\frac{1}{c} \int_S^R \frac{40,3 \cdot n_e(l)}{f^2} dl = -\frac{40,3 \cdot TEC}{cf^2}$$

Fázové zpoždění přepočítané na vzdálenost

$$I_\emptyset = c\Delta\tau_p = -\frac{40,3 \cdot TEC}{f^2}$$

Ionosférické zpoždění

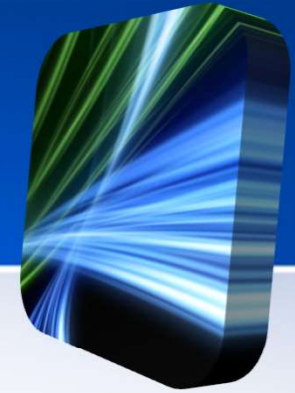
Grupový index lomu

$$n_g = 1 + \frac{40,3 \cdot n_e}{f^2}$$

Zpoždění modulační obálky (grupové)

$$I_\rho = -I_\phi = \frac{40,3 \cdot TEC}{f^2}$$

Dvoufrekvenční měření

$$\rho = r + c \cdot \Delta\tau + I_\rho + T_\rho + \varepsilon_\rho$$

- r skutečná vzdálenost
- $\Delta\tau$ chyba časové základny přijímače
- I_ρ ionosférická chyba, závisí na kmitočtu
- T_ρ troposférická chyba
- ε_ρ nemodelované chyby a šum

Dvoufrekvenční měření

$$\rho_q = \rho^* + I_{\rho,q} = \rho^* + \frac{A}{f_q^2}$$

ρ^* zdánlivá vzdálenost nezatížená ionosférickou chybou

$$A = 40,3 \cdot TEC$$

$$\rho^* = r + c \cdot \Delta\tau + T_\rho$$

$$I_{L1} = \frac{A}{f_{L1}^2} = \frac{f_{L2}^2}{(f_{L1}^2 - f_{L2}^2)} (\rho_{L2} - \rho_{L1})$$

Dvoufrekvenční měření L1 L2

$$\rho^* = \frac{f_{L1}^2}{(f_{L1}^2 - f_{L2}^2)} \rho_{L1} - \frac{f_{L2}^2}{(f_{L1}^2 - f_{L2}^2)} \rho_{L2} = 2,546 \rho_{L1} - 1,546 \rho_{L2}$$

Zhoršení šumu měření pro L1 a L2 přibližně 3x

Modelování ionosférického zpoždění

Klobucharův model

- Redukuje chybu přibližně na 1/2

Ionosférické zpoždění při kolmém dopadu 1÷3 m v noci a 5÷15 m ve dne

$$TECV = TEC(0)$$

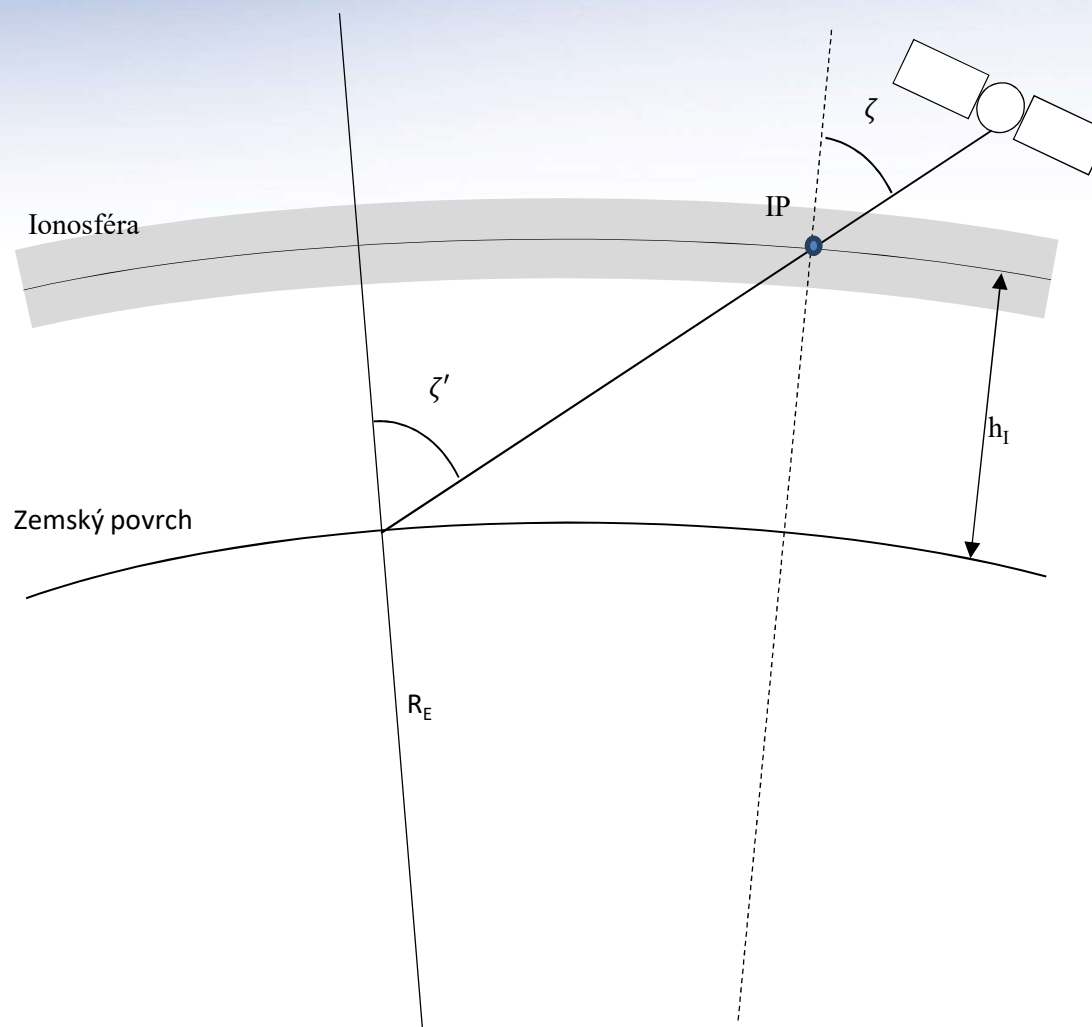
$$TEC(\zeta') = \frac{1}{\cos \zeta'} TECV.$$

ζ' úhel dopadu do ionosféry

$$\frac{\sin \zeta}{R_E + h_I} = \frac{\sin \zeta'}{R_E}$$

ζ zenitový úhel

Modelování ionosférického zpoždění

Modelování ionosférického zpoždění

$$TEC(\zeta) = \left(1 - \left(\frac{R_E \sin \zeta}{R_E + h_I} \right)^2 \right)^{-1/2} TECV$$

Ionosférické zpoždění

$$I(\zeta) = \left(1 - \left(\frac{R_E \sin \zeta}{R_E + h_I} \right)^2 \right)^{-1/2} I_z$$

Inklinační faktor $\left(1 - \left(\frac{R_E \sin \zeta}{R_E + h_I} \right)^2 \right)^{-1/2}$

Klobucharův model

Modelování ionosférické chyby v zenitu

$$\frac{I_z}{c} = \begin{cases} A_1 + A_2 \cos\left(\frac{2\pi(t - A_3)}{A_4}\right) & \text{pro } |t - A_3| < A_4/4 \\ A_1 & \text{jinde} \end{cases}$$

A_1 noční hodnota zpoždění v zenitu $5 \cdot 10^{-9} s$

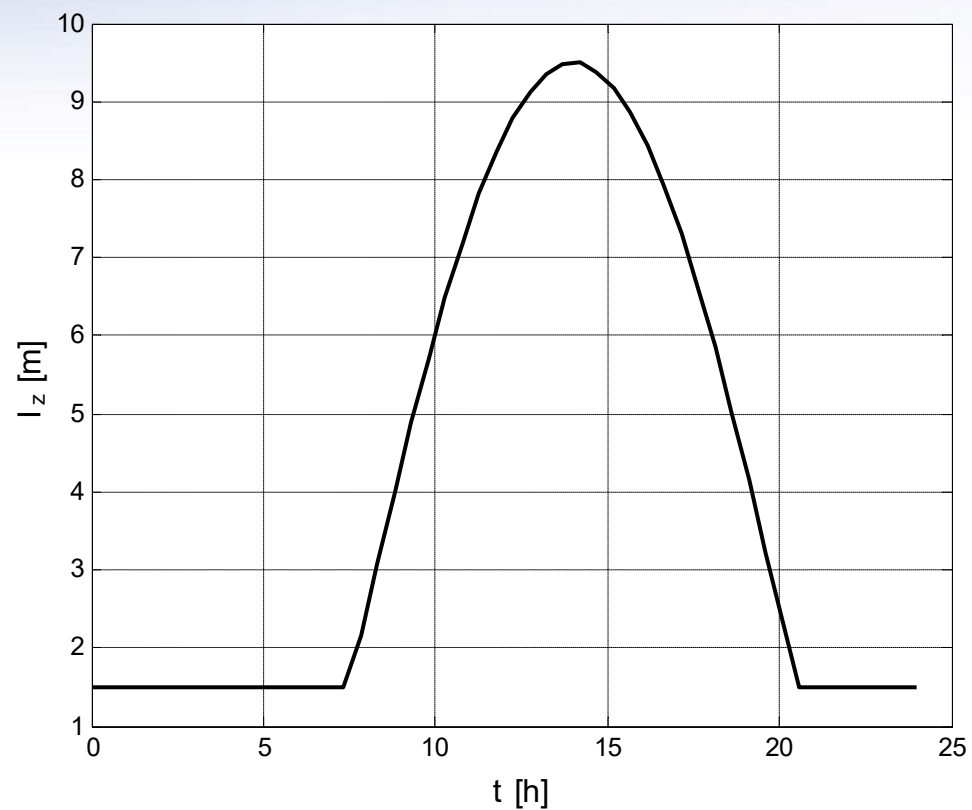
A_2 amplituda kosinové funkce ve dne

A_3 fáze odpovídající špičkové hodnotě cosinu ($= 50400 s = 14 h$ místního času)

A_4 perioda funkce cosinus

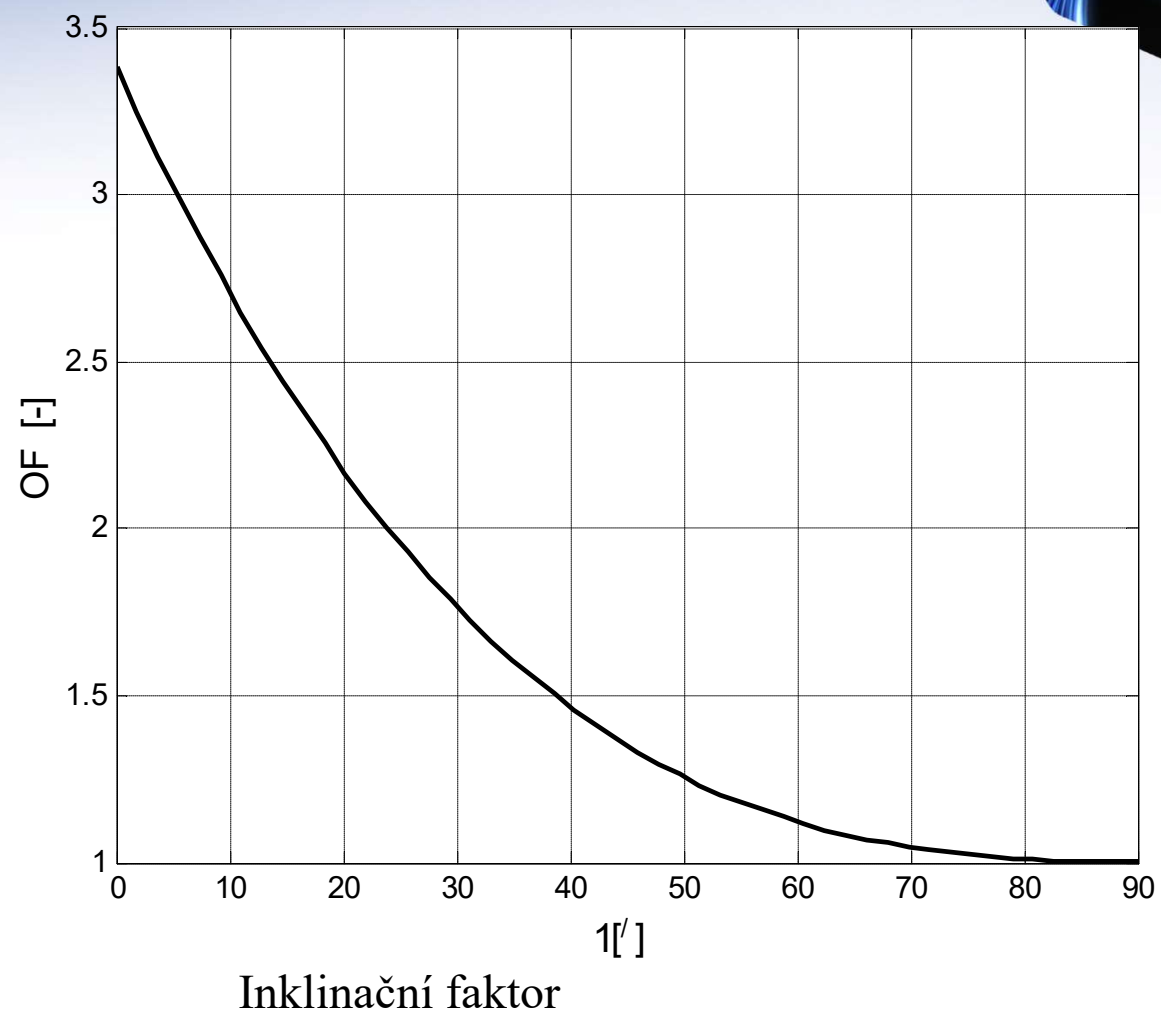
t je místní čas v místě, kde paprsek protne ionosféru

Klobucharův model

Klobucharův model ionosférického zpoždění v zenitu

Klobucharův model

Korekce ionosférického zpoždění systému Galileo

NeQuick

- koriguje 70% ionosférické chyby

$$A_z = a_0 + a_1\mu + a_2\mu^2$$

μ modifikovaná zeměpisná délka bodu průchodu vlny ionosférou (MODIP)

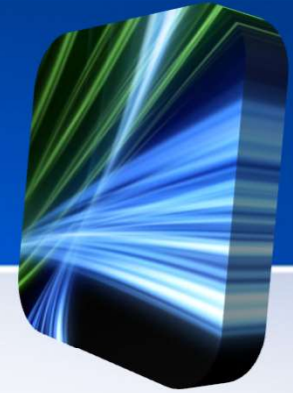
a_0, a_1, a_2 parametry modelu vysílané v navigační zprávě

$$\tan \mu = \frac{I}{\sqrt{\cos \emptyset}}$$

I pravá magnetická inklinace v bodě MODIP

$\emptyset$ zeměpisná délka přijímače

Troposférické zpoždění

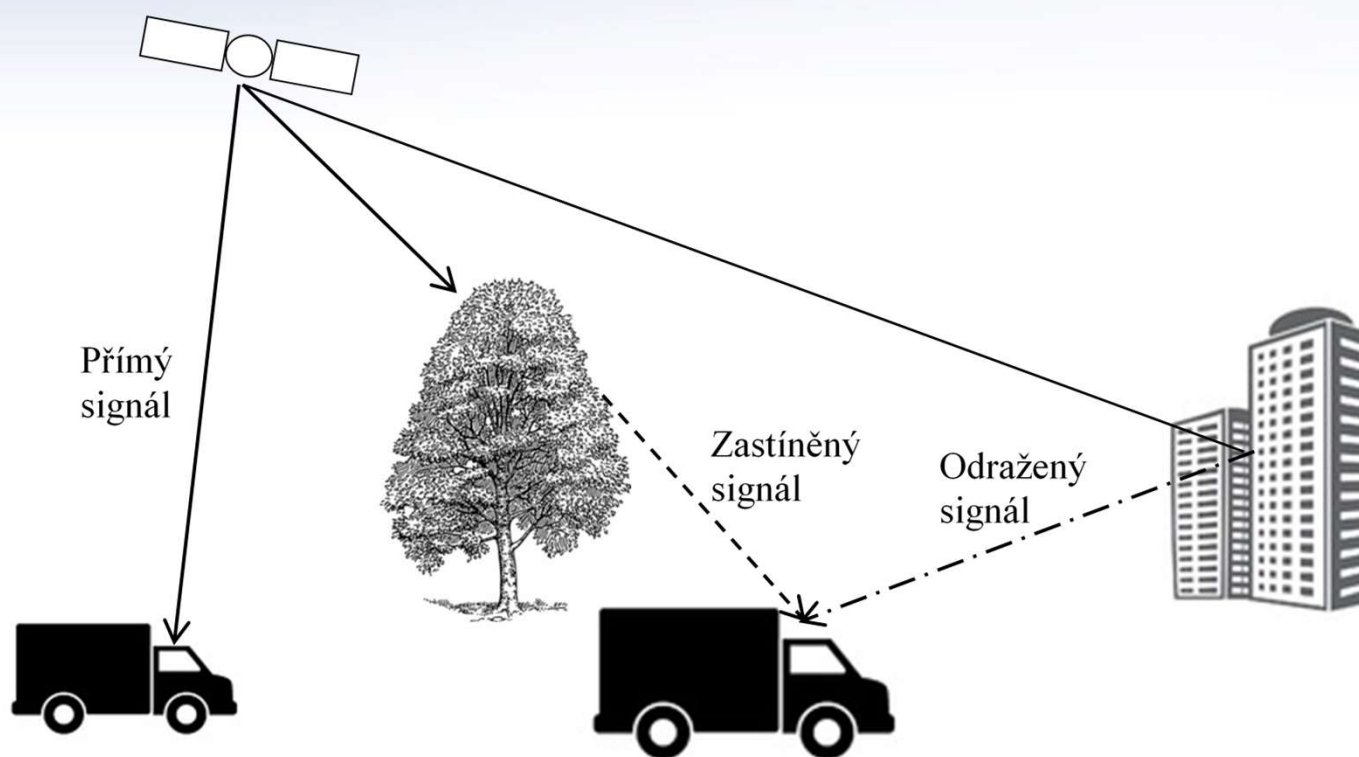
Troposféra

- spodní část atmosféry, ve které se nacházejí suché plyny a vodní páry
- nedisperzní prostředí $T_\emptyset = T_\rho$
- typická velikost chyby $2 \div 25$ m

Hopfieldův model

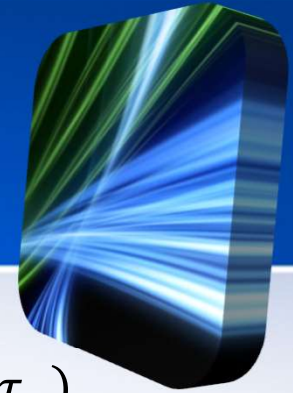
- zbytková chyba $5 \div 10$ cm

Mnohocestné šíření

Mnohocestné šíření

$$\tilde{s}_r = a_0 e^{-j(\omega_c \tau_0 + \varphi_0)} \tilde{s}_t(t - \tau_0) + \sum_{n=1}^N a_n e^{-j(\omega_c \tau_n + \varphi_n)} x(t - \tau_n)$$

Index 0   přímý signál

1÷N   odražené a zastíněné signály

a amplituda

φ fáze

τ oba šíření

ω_c úhlový kmitočet nosné vlny